

УДК 657:633

Воронко Р. М.

r.voronko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-3796-2556

Researcher ID: F-8536-2019

д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Редченко К. І.

redchenko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-8234-4074

Researcher ID: F-3039-2013

д.е.н., проф., професор кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Бурдик О. Ю.

olenatka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-3002-7672

д.ф., доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розглянуто місце внутрішнього контролю у системі управління торговельним підприємством. Проведено огляд основних джерел щодо дослідження його економічної сутності, а також поглядів науковців стосовно характерних ознак основних видів контролю: “внутрішньогосподарського” та “внутрішньосистемного”. Акцентовано увагу, що ці види контролю мають загальний об’єкт і є вираженням внутрішнього контролю. Окрему увагу приділено поняттям “внутрішній аудит” та “контролінг”, оскільки у деяких наукових джерелах помічено відсутність єдності поглядів на дані категорії та немає чіткого розмежування між ними. Зазначено, що внутрішній аудит є складовою системи управління торговельним підприємством і має функції перевірки правильності ведення обліку та оцінювання стану внутрішнього контролю на підприємстві. Здійснено аналіз тлумачень нормативних документів та науковців щодо характеристики поняття “внутрішній аудит”. Розглянуто трактування терміна “контролінг” у наукових джерелах та дискусійність поглядів щодо визначення контролінгу і внутрішнього контролю. Зазначено, що контролінг є набагато ширшим поняттям та є інтегрованою складовою системи управління торговельним підприємством, оскільки має не лише контрольне значення, а у більшості вирішує складні завдання управління з використанням контрольної-аналітичного інструментарію. Підкреслено, що основним напрямком контролінгу є уникнення помилок, виявлених внутрішнім контролем, у майбутньому. Запропоновано внутрішній контроль торговельного підприємства поділити на контроль внутрішньогосподарського та управлінського спрямувань. Визначено, що внутрішньогосподарський контроль зосереджений на спостереженні за рухом товарних запасів на підприємстві, оскільки своєчасне і правильне оприбуткування та реалізація товарів, схоронність їх у місцях зберігання сприяють ефективній діяльності підприємства. Внутрішній контроль управлінського спрямування визначено як дії, спрямовані на зменшення витрат на управління господарськими процесами торговельного підприємства.

Ключові слова: внутрішній контроль, внутрішньосистемний контроль, внутрішній аудит, контролінг, система управління, торговельне підприємство.

Voronko Roman

rvoronko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-3796-2556

Researcher ID: F-8536-2019

Doctor of Economics, Professor,

Head of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Redchenko Kostiantyn

redchenko@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-8234-4074

Researcher ID: F-3039-2013

Doctor of Economics, Professor,

Professor of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Burdyk Olena

olenatka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-3002-7672

Ph.D., Associate Professor of the Department of Accounting, Control,

Analysis and Taxation,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv

THE ROLE OF INTERNAL CONTROL IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF A TRADING ENTERPRISE

Abstract. *The place of internal control in the management system of a trading enterprise is considered. A review of the main sources regarding the study of its economic essence, as well as the views of scientists regarding the characteristic features of the main types of control: "intra-economic" and "intra-system" was carried out. It is emphasized that these types of control have a common object and are an expression of internal control. Particular attention is paid to the concepts of "internal audit" and "controlling", since in some scientific sources it has been noticed that there is no unity of views on these categories and there is no clear distinction between them. It is noted that the internal audit is a component of the trading enterprise's management system and has the function of checking the correctness of record keeping and assessing the state of internal accounting at the enterprise. An analysis of the interpretations of normative documents and scientists regarding the characteristics of the concept of "internal audit" was carried out. The interpretation of the term "controlling" in scientific sources and the disputability of views regarding the definition of controlling and internal control are considered. It is noted that controlling is a much broader concept and is an integrated component of the management system of a trading enterprise, as it has not only a control value, but in most cases it solves complex management tasks using control and analytical tools. It is emphasized that the main direction of controlling is the avoidance of errors detected by internal control in the future. It is proposed to divide the internal control of a trading enterprise into the control of intra-economic and managerial directions. It was determined that intra-economic control is focused on monitoring the movement of goods stocks at the enterprise, since the timely and correct posting and sale of goods, their safekeeping in storage places contribute to the effective operation of the enterprise. Internal control of the managerial direction is defined as actions aimed at reducing the costs of managing economic processes of a trading enterprise.*

Key words: internal control, internal system control, internal audit, controlling, management system, trading enterprise.

JEL Classification: M41

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-35-02>

Постановка проблеми. Швидкі зміни умов економічного середовища, в якому функціонують торговельні підприємства, зумовлюють потребу надання їхньому менеджменту оперативних і об'єктивних даних, які необхідні для ухвалення рішень для забезпечення фінансово-економічної стабільності і конкурентоспроможності. Достовірність такої інформаційної бази гарантує побудову адекватної для реальних економічних умов системи управління сталим розвитком торговельних підприємств у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Внутрішній контроль відіграє важливу роль в управлінні як торговельними підприємствами загалом, так і окремими господарськими процесами, які на них відбуваються, створюючи необхідне для цього інформаційне забезпечення. Цей контроль спрямований на ефективне управління підприємством, є суміжним з поняттям управлінського обліку та має свої структурні елементи. Зокрема, одним із таких елементів є управління товарними ресурсами торговельного підприємства, оскільки вони є важливим об'єктом інвестування грошових коштів.

Внутрішній контроль має вагоме значення у забезпеченні конкурентоспроможності, особливо в даний час, коли внаслідок воєнних дій торговельні підприємства зазнали значних фінансових втрат. Це стосується не лише підприємств України, а й зарубіжних, оскільки економічна і торговельна галузь є взаємопов'язаними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо трактування сутності внутрішнього контролю, а також його ролі в системі управління підприємством досліджувались у багатьох наукових працях українських авторів. Зокрема, до таких науковців належать: В. І. Бачинський, М. Т. Білуха, Р. В. Бойко, М. В. Борисенко, Т. А. Бутинець, Ф. Ф. Бутинець, Н. І. Дорош, І. М. Дмитренко, Л. М. Крамаровський, П. О. Куцик, Л. Г. Медвідь, О. А. Петрик, С. М. Петренко, Л. П. Радецька, В. С. Рудницький, В. М. Савченко, В. В. Сопко, Л. О. Сухарева, Н. В. Хоменко, Л. С. Шатковська, М. Т. Щирба та ін.

У наукових працях зазначених науковців висвітлено питання розвитку внутрішнього контролю, його класифікаційних характеристик і те, як його функції пов'язані з управлінням підприємства загалом. Однак, незважаючи на велику кількість досліджень стосовно

внутрішнього контролю, немає єдиної наукової думки щодо його чіткого понятійного розмежування з внутрішнім аудитом та контролінгом, а відповідно і конкретизації ролі внутрішнього контролю в системі управління торговельним підприємством, що потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження економічної сутності внутрішнього контролю, виокремлення його функцій та визначення впливу на процес управління торговельним підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній контроль як важлива складова системи управління тісно пов'язаний із бухгалтерським обліком, аналізом господарської діяльності підприємства, плануванням. Саме на основі інформаційних даних внутрішнього контролю приймають управлінські рішення щодо діяльності торговельного підприємства. Для того, щоб виокремити функції внутрішнього контролю, проведемо огляд основних джерел щодо дослідження його економічної сутності (табл. 1).

Як бачимо, внутрішній контроль характеризується як комплекс певних дій, спрямованих на збір та обробку інформації з метою формулювання висновків щодо схоронності активів підприємства, цільового їхнього використання та дотримання виконання стратегічного плану розвитку підприємства. Всі ці заходи утворюють цілісну систему внутрішнього контролю торговельного підприємства. М. І. Бондар вважає, що зазначена система є сукупністю організаційної структури, методик і процедур контролю, що приймаються керівництвом підприємства як засоби для здійснення ефективної господарської діяльності [4, с. 195].

Ми вважаємо, що завдання, які виконує внутрішній контроль, полягають у забезпеченні економічної доцільності й ефективності використання коштів та майна, попередженні і виявленні недоліків в процесі господарювання та здійсненні коригувальних управлінських впливів на діяльність торговельного підприємства з метою запобігання кризовим явищам та іншим негативним фактам в процесі його функціонування.

Розглядаючи термінологічне визначення цього контролю, потрібно зазначити, що крім застосування терміна "внутрішній контроль", у науковій літературі можна побачити такі поняття як "внутрішньогосподарський" та

**Огляд основних джерел щодо дослідження економічної сутності
поняття “внутрішній контроль”**

№ з/п	Автор (джерело)	Економічна сутність поняття
1	2	3
1	МСА 315 “Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб’єкта господарювання і його середовища” [15]	Внутрішній контроль – це процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб’єкта господарювання стосовно достовірності фінансового звітування, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовних законів і нормативних актів.
2	Бардаш С. В. [1, с. 7]	Під внутрішнім контролем слід розуміти перевірку всієї або складових господарської системи, яка ініціюється та проводиться суб’єктом, повноваження та відповідальність якого не виходять за межі повноважень з управління такою системою.
3	Білуха М. Т. [2, с. 18]	Внутрішньогосподарський економічний контроль включає контрольні функції, які здійснюються власниками підприємств, комбінатів, організацій і підприємств, концернів, асоціацій у відповідності з діючим законодавством.
4	Бутинець Т. А. [5]	Внутрішній контроль є однією з основних функцій управління й системою постійного спостереження та перевірки роботи фірми задля оцінки обґрунтованості й ефективності ухвалених управлінських рішень, виявлення відхилень і несприятливих ситуацій, своєчасного інформування керівництва для прийняття рішень з усунення, зниження ризиків його діяльності й управління ними.
5	Бутинець Ф. Ф., Калюга Є. В. [8, с. 13; 9, с. 34]	Внутрішній контроль – це систематичне спостереження та перевірка відповідності процесу функціонування відповідного об’єкта з метою виявлення його відхилень.
6	Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. [14]	Внутрішній контроль як функція управління є засобом зворотного зв’язку між об’єктом управління й органом управління, інформуючи про дійсний стан об’єкта та фактичне виконання управлінських рішень. Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об’єкта прийнятним управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети.
7	Бойко Р. В. [3]	Являє собою систему, що містить усі елементи організаційної структури – ресурси, процеси, структура, професійна культура, які разом об’єднують відповідних спеціалістів для досягнення цілей компанії й забезпечення достатнього рівня ефективності та результативності підприємства, правильності фінансових процесів і дотримання законів та нормативних актів.
8	Жадан Т. А. [10]	Внутрішній контроль – це процес виявлення, ідентифікації, оцінки та моніторингу тих факторів і умов, які негативно впливають на здійснення господарських операцій та досягнення цілей суб’єкта господарювання, результати якого слугують інформаційною базою для підготовки і прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності суб’єкта господарювання.

Продовження Таблиці 1

1	2	3
9	Павлюк В. К. [19]	Контроль – процес, що направлений на перевірку відповідності контрольованих об’єктів вимогам, що висуваються до них, і заданим параметрам; усунення виявлених відхилень також є завданням контролю.
10	Череп А. В. [23]	Внутрішній контроль – складна система, яка організовується керівництвом підприємства та покликана досягати цілей підприємства та знижувати ймовірні ризики в межах чинного законодавства на засадах інформаційного забезпечення керівництва резервами підвищення ефективності діяльності.
11	Ковтун Т. В. [12]	Внутрішній контроль – це процес, спрямований на досягнення стратегічних довгострокових цілей компанії, що й є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності компанії у цілому та її окремих підрозділів.
12	Настенко М. М. [18]	Внутрішній контроль – це процес збереження активів та їх ефективного використання, відстеження та запобігання економічним ризикам для досягнення мети діяльності підприємства.
13	Нападовська Л. В. [17, с. 18]	Внутрішньогосподарський контроль – процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень.
14	Кузик Н. П. [13, с. 4, 6]	Внутрішній контроль як функція управління являє собою структуру і відповідну сукупність методів і прийомів, що використовуються особами, які виражають інтереси даного підприємства.
15	Стендер С. В. [21]	Внутрішній контроль як функція управління охоплює всі сфери діяльності: виробничу, комерційну, інвестиційну, фінансову та ін., є системою спостереження та перевірки не тільки процесу функціонування і фактичного стану управлінського об’єкта, а й забезпечує максимальний його розвиток у конкретному середовищі ринкових відносин
16	Петренко С. М. [20, с. 10]	Внутрішній контроль – це комплекс контрольних дій, організованих власником і керівництвом підприємства, спрямованих на досягнення мети підприємства з позиції оцінки управлінської діяльності щодо різних рівнів управління в частині ідентифікації і зниження ризику ведення бізнесу

“внутрішньосистемний”. Для роз’яснення даної термінології Т. А. Бутинець зазначає, що усі ці види контролю мають загальний, один і той же об’єкт, здійснюються за допомогою одних і тих же методів, проводяться всередині підприємства. Виходячи з цього, можна стверджувати, що усі три терміни є визначеннями одного і того ж виду контролю – внутрішнього [7, с. 19]. Такої ж думки дотримується і А. В. Череп, акцентуючи увагу на тому, що зазначені терміни є синонімами [23]. Внутрішньосистемний і внутрішньогос-

подарський контроль за своєю суттю є двома окремими видами контролю власника. Перший з них здійснюють всередині об’єднань, корпорацій, холдингів, а другий – безпосередньо всередині окремих суб’єктів господарювання різних форм власності. Потрібно зазначити, що до внутрішнього контролю відносять також таку організаційну його форму, як внутрішній аудит.

У своїх попередніх дослідженнях нами замість терміна “внутрішньовідомчий” було запропоновано краще вживати категорію

“внутрішньосистемний” контроль, оскільки це повністю характеризує його зміст та функціонування у господарюючих структурах, яким притаманна відомча ступінчаста ієрархія управління і контролю, зокрема у системі споживчої кооперації [9, с. 54]. У зв’язку з цим систему внутрішнього контролю споживчої кооперації доцільно формувати із врахуванням її багатогалузевого характеру діяльності і поєднання внутрішньосистемного й внутрішньогосподарського контролю. Для прикладу, ієрархічна структура інституцій контролю споживчої кооперації включає ревізійну комісію і контрольно-ревізійне управління Укоопспілки, ревізійні комісії і контрольно-ревізійні управління облспоживспілок (відділи, сектори, групи тощо), ревізійні комісії і ревізорів райспоживспілок, ревізійні комісії і ревізорів споживчих товариств. Існування внутрішньосистемного контролю є не лише виправданим, але й необхідним елементом системи управління кооперативним господарством.

Ще одним напрямом наукових досліджень, які доцільно окремо виділити, є розмежування таких категорій, як “внутрішній аудит” та “контролінг”. Справа у тому, що в процесі аналізу тематики внутрішнього контролю можна побачити: у деяких наукових джерелах спостерігається відсутність єдності поглядів щодо розуміння цих понять, до того ж із доволі не чіткими виокремленими їхніми характеристиками.

Внутрішній аудит є складовою системи управління торговельним підприємством і виконує функції перевірки правильності ведення обліку та оцінювання системи внутрішнього контролю на підприємстві. Така характеристика зазначена у МСА 610 “Використання роботи внутрішніх аудиторів”, згідно з яким функції внутрішнього аудиту охоплюють перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю [16].

Також Ф. Ф. Бутинець зазначає, що внутрішній аудит – це організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва та (або) власників і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю [8].

Характерно, що у науковій літературі інколи застосовують термін “контролінг” у розумінні внутрішнього контролю, це, на нашу думку, є не зовсім правильним.

Торговельні компанії використовують контролінг як систему, що здатна вирішувати складні завдання, які стосуються регулювання, координування, спрямування діяльності з пропонуванням рішень і запобіжних заходів як у межах організації, так і в її взаємодії із зовнішнім середовищем. На відміну від цього, внутрішній контроль є категорією вужчою, виконуючи окремі завдання контролінгу, він зосереджений на виявленні помилок або відхилень від нормального протікання господарських процесів та наданні пропозицій із їх виправлення, встановленні винуватців і можливості притягнення їх до відповідальності з відшкодуванням завданих збитків, здійсненні коригувальних дій.

Відмінності між контролем і контролінгом з позиції окремих науковців стосуються перш за все часу, який береться до уваги. Завданням контролю є вивчення в основному минулих подій, у той час як контролінг спрямований на майбутнє і вирішує завдання уникнення можливих проблем. Працюючи у швидкозмінному конкурентному середовищі, торговельні підприємства сьогодні відчувають шалений тиск зовнішнього оточення, на який потрібно оперативно реагувати. У зв’язку з цим в даний час затребуваними є методи контролінгу, які ґрунтуються на так званих “системах вчасного попередження” [6, с. 102]. Тому контролінг можна оцінювати як ефективну управлінську систему за умови, якщо він збалансований та інтегрований у різнопланову діяльність торговельного підприємства і допомагає керівництву ухвалювати раціональні рішення.

Контролінг має набагато ширше призначення і є інтегрованою складовою системи управління торговельним підприємством, оскільки має не лише контрольне значення, але й для виконання своїх завдань широко використовує аналітичний інструментарій з метою уникнення у майбутньому помилок, виявлених насамперед внутрішнім контролем. Саме на основі інформаційних даних контролінгу керівництво торговельних підприємств приймає як стратегічні, так і оперативні управлінські рішення. Зокрема, І. І. Цигилик, О. І. Мозіль, Н. В. Кірдякіна зазначають, що контролінг орієнтований на майбутній розвиток підприємства в цілому і це система спостереження й вивчення пове-

дінки внутрішнього економічного механізму конкретного підприємства, розробки шляхів для досягнення поставленої мети [22].

Ефективність функціонування та якість виконання завдань внутрішнього контролю торговельного підприємства залежить від його правильної організації. Виходячи зі стратегії розвитку підприємств торгівлі, перед внутрішнім контролем можуть бути поставлені такі завдання (рис. 1).

Таким чином, на нашу думку, внутрішній контроль торговельного підприємства доцільно поділити на контроль внутрішньо-

господарського спрямування та контроль управлінського спрямування.

Контроль внутрішньогосподарського спрямування зосереджений на спостереженні за рухом товарів на підприємстві, адже своєчасне і повне отримання та відвантаження товарних запасів є запорукою ефективної діяльності підприємства. Варте уваги і здійснення контрольних заходів схоронності товарів.

Дії, спрямовані на зменшення витрат під час керування процесами руху товарів та діяльності центрів відповідальності, віднесено до повноважень контролю управлін-

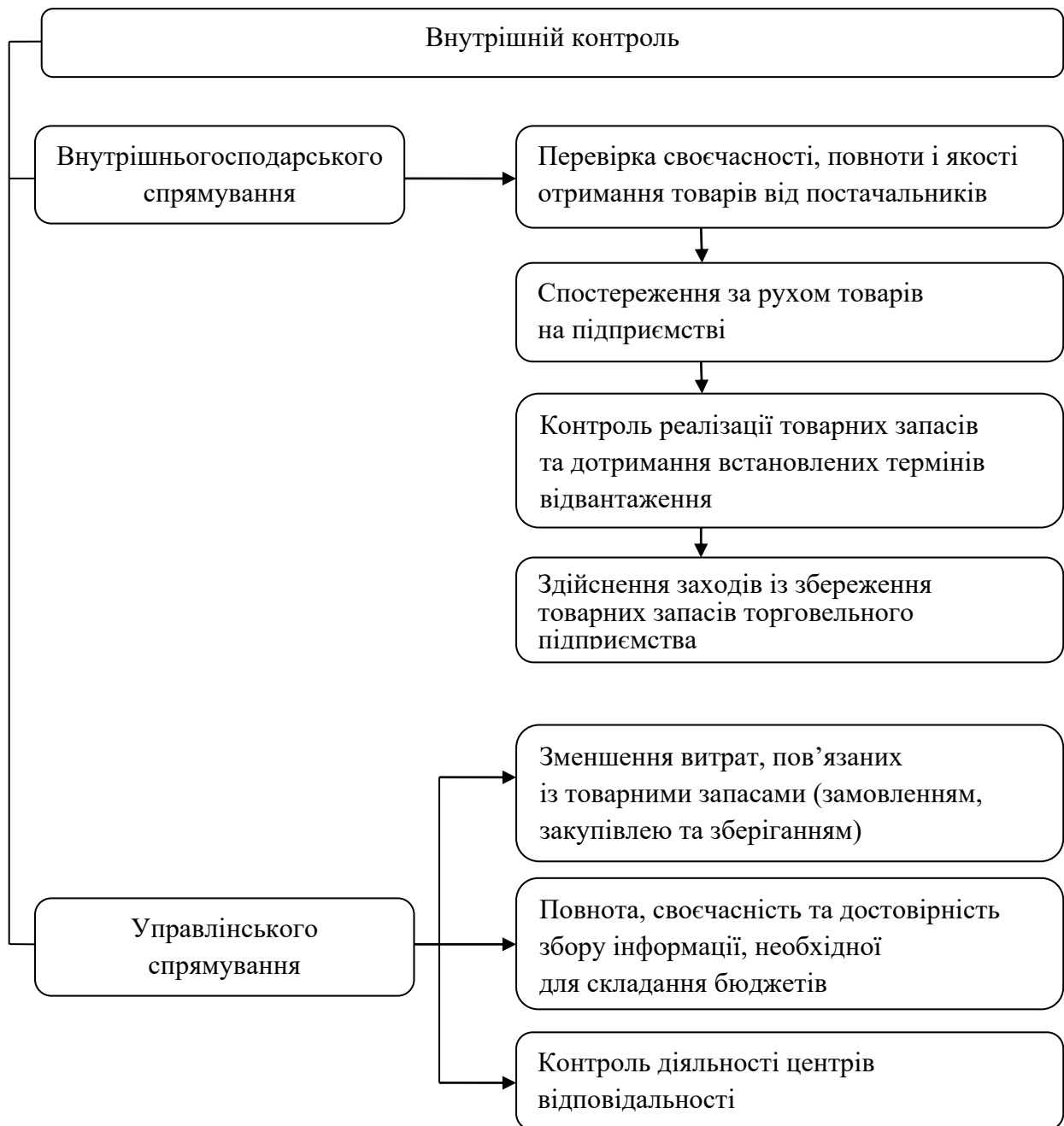

Рис. 1. Завдання внутрішнього контролю на торговельному підприємстві

ського спрямування. Завдяки контрольним діям підвищується ефективність, доцільність та економне використання різних видів ресурсів торговельного підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. На основі здійсненого дослідження можна зробити висновок, що попри наявну невизначеність економічних категорій у наукових джерелах, внутрішній контроль можливо чітко ідентифікувати як важливу функцію управління, спрямовану на забезпечення економічної доцільності й ефективності діяльності суб'єктів господарювання та інформаційне забезпечення процесу ухвалення пов'язаних із цим рішень. Поряд з внутрішнім контролем свій внесок у забезпечення ефективного господарювання підприємств торгівлі здійснюють внутрішній аудит та контролінг, виконуючи покладені на них функції.

Роль внутрішнього контролю як важливого елемента системи управління діяльністю торговельних підприємств визначається завданнями, які він виконує. Виділення у внутрішньому контролі внутрішньогосподарського та управлінського спрямувань дає можливість ефективно управляти підприємствами торгівлі шляхом ухвалення якісних тактичних і стратегічних рішень.

Враховуючи динамічні зміни, які відбуваються у внутрішньому і зовнішньому ринковому середовищі, ця пропозиція потребує подальшого більш поглибленого дослідження з розробленням організаційного і методичного механізмів функціонування внутрішнього контролю підприємств торгівлі за цими напрямками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардаш С. В. Організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю у приватному секторі економіки. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 4(66). С. 1–8.
2. Білуха М. Т. Теорія фінансово-господарського контролю : підручник. Київ : ПП “Влад і Влада”, 1996. 320 с.
3. Бойко Р. В. Внутрішній контроль в інформаційній системі управління будівельною компанією. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. № 4. С. 102–108. URL: <http://ibo.tneu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/303/303>.
4. Бондар М. І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 256 с.

5. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: суть і зміст. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2008. № 2 (44). С. 31–42.

6. Бутинець Т. А. Взаємозв'язок контролю з іншими галузями знань. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 4. С. 99–102.

7. Бутинець Т. А. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2009. № 2 (14). С. 5–20.

8. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія : підруч. для студ. спец. “Облік і аудит” вищ. навч. закл. Житомир : ПП “Рута”, 2002. 544 с.

9. Воронко Р. М. Контроль у системі споживчої кооперації України: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2016. 448 с.

10. Жадан Т. А., Мелень О. В. Ризик-орієнтований підхід до організації системи внутрішнього контролю в готельно-ресторанному бізнесі. *Інфраструктура ринку*: електрон. наук.-практ. журн. 2020. Вип. 50. С. 263–267. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/46.pdf.

11. Калюга Є. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління : монографія. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2002. 360 с.

12. Ковтун Т. В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. С. 165–170.

13. Кузик Н. П. Система внутрішнього контролю в акціонерному товаристві : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04. Київ, 2004. 20 с.

14. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту : навч. посібник. Київ : Каравела, 2012. 544 с.

15. Міжнародний стандарт аудиту 315 “Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища”. URL: <http://apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

16. Міжнародний стандарт аудиту 610 “Використання роботи внутрішніх аудиторів”. URL: <http://apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

17. Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 224 с.

18. Настенко М. М. Вдосконалення внутрішнього контролю надзвичайної діяльності в сільськогосподарських підприємствах. *Облік і фінанси*

АПК. 2010. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Oif_apk/2010_1/20_Nast.pdf.

19. Павлюк В. Контроль і ревізія. Донецьк : ДонДУ; Кассіопея, 2000. 136 с.

20. Петренко С. М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення: теорія, методологія, організація : автореф. дис.... канд. екон. наук: спец. 08.00.09. К., 2010. 39 с.

21. Стендер С. В. Економічна сутність складових господарського контролю. *Облік і фінанси АПК*. Науково-виробничий журнал. 2009. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Oif_apk/2009_1/20_Stend.pdf.

22. Цигилик І. І., Мозіль О. І., Кірдякіна Н. В. Контролінг в системі управління. *Актуальні проблеми економіки*. 2005. № 3(45). С. 117–123.

23. Череп А. В., Юдіна Х. К. Внутрішній контроль діяльності підприємства: генезис та дефініція. *Вісник Запорізького національного університету* : зб. наук. праць. Економічні науки. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. № 4 (24). С. 68–74.

REFERENCES

1. Bardash, S. V. (2013), “Orhanizatsijno-pravova identyfikatsiia vnutrishn'oho kontroliu u pryvatnomu sektori ekonomiky”, *Visnyk ZhDTU*, no. 4(66), pp. 1–8.

2. Bilukha, M. T. (1996), *Teoriia finansovo-hospodars'koho kontroliu* : pidruchnyk, PP “Vlad i Vlada”, Kyiv.

3. Bojko, R. V. (2016), “Vnutrishnij kontrol v informatsijnij systemi upravlinnia budivel'noiu kompaniieiu”, *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, no. 4, pp. 102–108, available at: <http://ibo.tneu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/303/303>.

4. Bondar, M. I. (2008), *Investytsijna diialnist: metodyka ta orhanizatsiia obliku i kontroliu* [Investment activity: methodology and organization of accounting and control], KNEU, Kyiv, 256 p.

5. Butynets', T. A. (2008), “Vnutrishnij kontrol: sut i zmist”, *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, no. 2 (44), pp. 31–42.

6. Butynets', T. A. (2010), “Vzaiemozv'iazok kontroliu z inshymy haluziamy znan”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 4, pp. 99–102.

7. Butynets', T. A. (2009), “Kontrol vnutrishn'ohospodars'kyj chy vnutrishnij?” *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalters'koho obliku, kontroliu i analizu*, no. 2 (14), pp. 5–20.

8. Butynets', F. F. (2002), *Kontrol' i reviziia* : pidruch. dlia stud. spets. “Oblik i audyt” [Control and revision: textbook. for students

special "Accounting and Audit"], Zhytomyr: PP “Ruta”, 544 p.

9. Voronko, R. M. (2016), *Kontrol u systemi spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy: suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku* [Control in the system of consumer cooperation of Ukraine: current state and development prospects], Lviv: Vydavnytstvo LTEU, 488 p.

10. Zhadan, T. A. and Melen', O. V. (2020), “Ryzyk-orientovanyj pidkhid do orhanizatsii systemy vnutrishn'oho kontroliu v hotel'no-restoranomu biznesi”, *Infrastruktura rynku*, vol. 50, pp. 263–267, available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/46.pdf.

11. Kaliuha, Ye. V. (2002), *Finansovo-hospodarskyj kontrol u systemi upravlinnia* [Financial and economic control in the management system], Kyiv: Elha, Nika-Tsentr, 360 p.

12. Kovtun, T. V. (2009), “Systema vnutrishnoho kontroliu iak nevidiemnyj element operatsijnoi systemy pidpryiemstva”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 6, T. 1, pp. 165–170.

13. Kuzyk, N. P. (2004), “The system of internal control in a joint-stock company”, Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv.

14. Kulakovs'ka, L. P. and Picha, Yu. V. (2012), *Orhanizatsiia i metodyka audytu* : navch. posibnyk, Karavela, Kyiv.

15. Mizhnarodnyj standart audytu 315 “Identyfikatsiia ta otsiniuvannia ryzykiv suttievoho vykryvlennia cherez rozuminnia sub'iekta hospodariuvannia i joho seredovyscha”, available at: <http://apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

16. Mizhnarodnyj standart audytu 610 “Vykorystannia roboty vnutrishnikh audytoriv”, available at: <http://apu.com.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

17. Napadovs'ka, L. V. (2000), *Vnutrishnohospodarskyj kontrol v rynkovij ekonomitsi* [Internal economic control in the market economy], Dnipropetrovsk: Nauka i osvita, 224 p.

18. Nastenکو, M. M. (2010), “Vdoskonalennia vnutrishnoho kontroliu nadzvyhajnoi diial'nosti v silskohospodars'kykh pidpryiemstvakh”, *Oblik i finansy APK*, no. 1, available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Oif_apk/2010_1/20_Nast.pdf.

19. Pavliuk, V. (2000), *Kontrol' i reviziia* [Control and revision], Donetsk: DonDU; Kassiopeia, 136 p.

20. Petrenko, S. M. (2010), “Internal control of enterprises and its information support: theory, methodology, organization”, Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv.

21. Stender, S. V. (2009), “Ekonomichna sutnist' skladovykh hospodars'koho kontroliu”, *Oblik*

i finansy APK. Naukovo-vyrobnychyj zhurnal, No. 1, available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Oif_apk/2009_1/20_Stend.pdf.

22. Tsyhylyk, I. I. Mozil', O. I. and Kirdiakina, N. V. (2005), "Kontrolinh v systemi upravlinnia", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, no. 3(45), pp. 117–123.

23. Cherep, A. V. and Yudina, Kh. K. (2014), "Vnutrishnij kontrol' diial'nosti pidpriemstva: henezys ta defynitsiia", *Visnyk Zaporizkoho natsional'noho universytetu*, no. 4 (24), pp. 68–74.

Стаття надійшла до редакції 03 січня 2023 р.